

Przedmiotowy system oceniania z przedmiotu **biznes i zarządzanie**

I Podstawa prawna

Przedmiotowe zasady oceniania opracowano na podstawie:

- Realizowanego w szkole programu nauczania przedmiotu biznes i zarządzanie – „Krok w biznes i zarządzanie – program nauczania biznesu i zarządzania w zakresie podstawowym dla liceum ogólnokształcącego i technikum,”

Autor: Marek Niesłuchowski

- Wewnątrzszkolnego Systemu Oceniania
- Statutu Zespołu Szkół im. K.K. Baczyńskiego w Dąbrowie Tarnowskiej (zwany dalej Statutem Szkoły)
- Podstawy programowej przedmiotu „biznes i zarządzanie”

II Ogólne zasady oceniania uczniów

1. Cele przedmiotowego systemu oceniania

- Poinformowanie ucznia o poziomie jego osiągnięć edukacyjnych.
- Niesienie pomocy uczniowi w samodzielnym planowaniu swego rozwoju.
- Motywowanie ucznia do dalszej pracy.
- Dostarczenie rodzicom i nauczycielom informacji o postępach, trudnościach, specjalnych uzdolnieniach ucznia.
- Umożliwienie nauczycielowi doskonalenia organizacji i metod pracy dydaktyczno- wychowawczej.

2. Oceny są jawne dla ucznia i jego rodziców/opiekunów prawnych.

3. Na wniosek ucznia lub jego rodziców/opiekunów prawnych nauczyciel uzasadnia ustaloną ocenę w sposób określony w Statucie Szkoły.

4. Poprawione prace są udostępniane uczniom na lekcji, podczas której nauczyciel omawia sprawdzian. Jeśli uczeń jest nieobecny, praca jest udostępniana w czasie konsultacji lub w terminie wyznaczonym przez nauczyciela.

5. Na wniosek rodziców/opiekunów prawnych ucznia sprawdzone i ocenione prace kontrolne są udostępniane do wglądu podczas wywiadówek lub konsultacji.

6. Prowadzenie zeszytu jest obowiązkowe. Wymagane są notatki samodzielnie prowadzone przez ucznia podczas zajęć i uzupełniane w domu. W zeszycie powinny znaleźć się także zadania domowe. Uczeń musi posiadać teczkę z dodatkowymi materiałami z zajęć, np. w postaci ćwiczeń, czy kart pracy.

III Formy aktywności i metody sprawdzania wiedzy uczniów

1. Ocenie podlegają:

- sprawdziany pisemne obejmujące szersze partie materiału,
- kartkówki z zakresu materiału przerabianego na ostatnich lekcjach (np. poświęcone trzem ostatnim tematom),
- minimatury – sprawdziany z większej części materiału z zadaniami podobnymi do zadań obowiązujących na egzaminie maturalnym,

- odpowiedzi ustne – z bieżącego materiału lub z innych form ustalonych wspólnie przez nauczyciela i uczniów
- dodatkowa praca ucznia (np. udział w konkursach przedmiotowych),

2. Kryteria oceniania poszczególnych form aktywności:

- sprawdziany, minimatury

Ocena	Przelicznik procentowy
6	100% + praca bezbłędna
5	86-100% (drobne błędy, które jednak nie zmieniają liczby otrzymanych punktów)
4	71-85%
3	56-70%
2	41-55%
1	0-40%

- kartkówki

Ocena	Przelicznik procentowy
5	86-100%
4	71-85%
3	56-70%
2	41-55%
1	0-40%

- aktywność i praca ucznia na lekcji są oceniane stopniem lub zapisami dopuszczonymi w WSO (plusy/minusy, nieprzygotowania itp.). Poprzez „aktywność na lekcjach” rozumie się: pracę samodzielną, pracę w parach i grupach nad zadaniami wyznaczonymi przez nauczyciela, tworzenie krótkich wypowiedzi ustnych i pisemnych w trakcie lekcji.

5 plusów – ocena bardzo dobra z pracy na lekcji.

5 minusów – ocena niedostateczna z pracy na lekcji.

3. Jeden raz w semestrze uczeń może zgłosić nieprzygotowanie się do lekcji bez podawania powodu, co zostaje oznaczone w dzienniku wpisem w rubryce pod symbolem „np”.

4. Szczególne osiągnięcia uczniów, w tym udział w konkursach przedmiotowych są oceniane zgodnie z zasadami zapisanymi w WSO.

5. Testy diagnostyczne/badanie wyników mogą być przeprowadzane pod koniec I lub II semestru.

6. Za niesamodzielną pracę (np. korzystanie z telefonu komórkowego) uczeń otrzymuje ocenę niedostateczną z danej formy sprawdzającej oraz nie może przystąpić do poprawy.

7. Uczeń jest informowany o planowanym sprawdzianie (minimaturze) z co najmniej tygodniowym wyprzedzeniem.

a) Termin sprawdzianu jest ustalany z uczniami i wpisywany do dziennika elektronicznego.

- b) Sprawdzian może poprzedzać lekcja powtórzeniowa, podczas której nauczyciel zwraca uwagę uczniów na najważniejsze zagadnienia z danego działu.
- c) Sprawdzian umożliwia sprawdzenie wiadomości i umiejętności na wszystkich poziomach wymagań edukacyjnych.
- d) Zadania ze sprawdzianu są przez nauczyciela omawiane po oddaniu prac.
8. Kartkówki są przeprowadzane w formie pisemnej, a ich celem jest sprawdzenie wiedzy i umiejętności ucznia z zakresu programowego ostatnich jednostek lekcyjnych.
- a) Nauczyciel nie ma obowiązku uprzedzania uczniów o terminie i zakresie programowym kartkówki.
- b) Termin kartkówki i jej zakres może być jednak wpisany do dziennika elektronicznego.
9. Praca domowa jest praktyczną, pisemną lub ustną formą ćwiczenia umiejętności i utrwalania wiadomości zdobytych przez ucznia podczas lekcji. Pracę domową uczeń wykonuje w formie zleconej przez nauczyciela.
10. Uczeń musi uzyskać oceny ze wszystkich pisemnych i ustnych form sprawdzania wiedzy ustalonych w danej klasie w danym semestrze.

IV Sposoby informowania ucznia i rodzica o ocenie.

Zgodnie z zapisami Statutu Szkoły.

V Zasady uzupełniania braków i poprawy ocen

1. Jeśli uczeń jest nieobecny w czasie sprawdzianu lub kartkówki ma dwa tygodnie na zaliczenie tej partii materiału. W przypadku dłuższej, usprawiedliwionej nieobecności termin zaliczenia ustala się indywidualnie z uczniem, ewentualnie w porozumieniu z wychowawcą, rodzicem i pedagogiem szkolnym.
2. Uczniowie mają prawo poprawiać ocenę w ciągu dwóch tygodni od jej wpisania do dziennika. Poprawa odbywa się w czasie lekcji (pierwszy termin) lub poza lekcjami w czasie konsultacji (kolejne terminy).
3. Warunki uzyskania oceny wyższej niż proponowana na koniec roku określa Statut Szkoły.

VI Ocenianie uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi

W zależności od dysfunkcji – według wytycznych przekazanych przez Pedagog Szkolnego.

Sprawdzanie wiedzy w ramach zadań maturalnych – minimatury, oceniane są zgodnie z wytycznymi CKE dla uczniów z dostosowaniami wymagań oceniania.

VII Dodatkowe informacje wpisywane do dziennika mające charakter informacyjny

- nieprzygotowanie do lekcji – oznaczone symbolem „np.”
- nieobecność ucznia na lekcji, na której była przeprowadzana forma sprawdzenia wiadomości (np. w postaci diagnozy/sprawdzianu wiadomości) – oznaczone symbolem „nb.”,

- wynik procentowy z testów diagnostycznych, próbnych egzaminów itp.
- ocena za pracę bieżącą (bdb za 5 plusów, ndst za 5 minusów).

Kryteria oceniania

ocena	Umiejętności i aktywność	wiedza
celujący	Uczeń: <ul style="list-style-type: none"> · inicjuje dyskusje na określony temat · przedstawia własne (racjonalne) koncepcje rozwiązań, działań, przedsięwzięć · systematycznie wzbogaca swoją wiedzę i umiejętności, dzieli się nimi z grupą · odnajduje analogie, wskazuje szanse i zagrożenia określonych działań · wyraża własny, krytyczny, twórczy stosunek do omawianych zagadnień · argumentuje własne poglądy, swobodnie i bezbłędnie posługując się zdobytą wiedzą · odnosi sukcesy w rywalizacji pozaszkolnej/pozalekcyjnej w konkursach, których tematyka pokrywa się z treściami kształcenia realizowanymi na zajęciach przedmiotu biznes i zarządzanie · uczestniczy z zaangażowaniem we wszystkich zajęciach uzyskał oceny ze wszystkich obowiązkowych sprawdzianów	Uczeń bezbłędnie opanował wiedzę z zakresu programu nauczania.
bardzo dobry	Uczeń: <ul style="list-style-type: none"> · sprawnie korzysta z wszystkich dostępnych źródeł informacji · samodzielnie rozwiązuje zadania i problemy postawione przez nauczyciela · jest aktywny na lekcjach i uczestniczy w zajęciach pozalekcyjnych z zakresu przedmiotu biznes i zarządzanie (zawody, konkursy) lub zajęciach pozaszkolnych o specyfice zbliżonej do przedmiotu · bezbłędnie wykonuje zadania, koryguje błędy kolegów, odpowiednio 	Uczeń opanował wszystkie treści programu i sprawnie wykorzystuje wiedzę z innych przedmiotów do wykonywania zadań z zakresu przedmiotu biznes i zarządzanie.

	<p>wykorzystuje sprzęt i środki dydaktyczne</p> <ul style="list-style-type: none"> · sprawnie wyszukuje w różnych źródłach informacje o sposobach alternatywnego działania (także doraźnego) · umie pokierować grupą rówieśników · uzyskał oceny ze wszystkich obowiązkowych sprawdzianów 	
dobry	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> · samodzielnie korzysta ze wskazanych źródeł informacji · poprawnie rozumie w kategoriach przyczynowo -skutkowych · samodzielnie wykonuje typowe zadania o niewielkim stopniu złożoności · podejmuje wybrane zadania dodatkowe · jest aktywny na lekcjach · poprawnie wykonuje działania, umie dobrać sprzęt i środki do rodzaju zadania · uzyskał oceny ze wszystkich obowiązkowych sprawdzianów 	Uczeń opanował wszystkie podstawowe treści programu i umie w miarę swobodnie się nimi posługiwać.
dostateczny	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> · pod kierunkiem nauczyciela wykorzystuje podstawowe źródła informacji · samodzielnie wykonuje proste zadania w trakcie zajęć · przejawia przeciętną aktywność · uzyskał oceny ze wszystkich obowiązkowych sprawdzianów 	Uczeń opanował podstawowe treści programu.
dopuszczający	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> · z pomocą nauczyciela wykonuje proste zadania · opanował najbardziej elementarne umiejętności z zakresu przedmiotu 	Uczeń ma braki w wiedzy, które jednak nie uniemożliwiają dalszej edukacji i mogą zostać usunięte.
niedostateczny	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> · nie potrafi wykonać najprostszych poleceń, wymagających zastosowania elementarnych umiejętności 	Uczeń nie spełnia wymagań na ocenę dopuszczającą

Wymagania edukacyjne

Wymagania na poszczególne oceny				
konieczne (ocena dopuszczająca) Uczeń:	podstawowe (ocena dostateczna) Uczeń:	rozszerzające (ocena dobra) Uczeń:	dopełniające (ocena bardzo dobra) Uczeń:	wykraczające (ocena celująca) Uczeń:
I. Osoba przedsiębiorcza				
<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, czym jest przedsiębiorczość, • wyjaśnia różnice między komunikacją społeczną a komunikacją interpersonalną, • odróżnia komunikację werbalną od komunikacji niewerbalnej, • wyjaśnia, na czym polega wywieranie wpływu na ludzi, 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia cechy osoby przedsiębiorczej, • identyfikuje elementy, które składają się na kompetencje osoby przedsiębiorczej, • wyjaśnia, czym są bariery komunikacyjne i podaje ich przykłady, • wymienia techniki pozytywnego wywierania wpływu na ludzi, 	<ul style="list-style-type: none"> • identyfikuje swoje mocne i słabe strony, a następnie posiadane cechy osoby przedsiębiorczej, • określa własne kompetencje przedsiębiorcze, • określa, jakie znaczenie ma umiejętność komunikacji jako element kompetencji przedsiębiorczych, • wymienia zasady skutecznych negocjacji, 	<ul style="list-style-type: none"> • określa związek między zachowaniami osoby przedsiębiorczej a szansami, które stwarza jej gospodarka rynkowa, • rozpoznaje wybrane techniki manipulacji i stosuje sposoby obrony przed manipulacją, 	<ul style="list-style-type: none"> • opracowuje plan rozwoju własnych kompetencji przedsiębiorczych,
II. Podejmowanie decyzji, praca zespołowa i kreatywne myślenie				
<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, na czym polega zarządzanie czasem, • wyjaśnia znaczenie pracy zespołowej, • wyjaśnia, czym są innowacje, 	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje etapy podejmowania decyzji, • wyjaśnia, na czym polega kreatywne myślenie i dlaczego pomaga ono w rozpoznawaniu szans rynkowych, • charakteryzuje główne 	<ul style="list-style-type: none"> • stosuje wybrane metody wspomagające podejmowanie decyzji (np. burzę mózgów), • stosuje wybrane techniki pobudzające kreatywność, • wyjaśnia na podstawie wybranych przykładów, jak 	<ul style="list-style-type: none"> • stosuje wybrane techniki zarządzania czasem (m.in. planuje zadania z uwzględnieniem swoich ról życiowych), • rozpoznaje i omawia bariery oraz problemy w tworzeniu i funkcjonowaniu 	<ul style="list-style-type: none"> • organizuje jako lider pracę hipotetycznego zespołu,

	bariery ograniczające kreatywne myślenie, • rozróżnia rodzaje innowacji, • wymienia przykłady źródeł innowacji,	innowacje wpływają na zdolności konkurencyjne przedsiębiorstw,	zespołów,	
III. Zarządzanie projektami				
• wyjaśnia istotę projektu, • wymienia przykładowe cechy lidera zespołu projektowego, • wymienia możliwe źródła finansowania projektu,	• charakteryzuje czynniki decydujące o dobrej organizacji pracy zespołu, • wymienia i charakteryzuje role w projekcie,	• definiuje cele projektu za pomocą metody SMART, • określa i charakteryzuje poszczególne etapy projektu na wybranym przykładzie,	• przygotowuje strukturę prac projektowych, w tym określa zadania projektowe, • określa zadania i role poszczególnych członków zespołu na przykładzie wybranego projektu, • przygotowuje harmonogram i prosty budżet projektu,	• weryfikuje na wybranym przykładzie harmonogram i budżet projektu oraz wprowadza konieczne zmiany w harmonogramie i budżecie, • identyfikuje główne problemy oraz ryzyka pojawiające się podczas realizacji projektu, a następnie dokonuje ich analizy w sprawozdaniu częściowym, • przygotowuje sprawozdanie z realizacji wybranego projektu,

IV. Gospodarka rynkowa

<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, na czym polega rozwój społeczno-gospodarczy, • wymienia przejawy współczesnego patriotyzmu gospodarczego w życiu codziennym, • wymienia filary gospodarki rynkowej i je charakteryzuje, • wyjaśnia, czym są budżet państwa, nadwyżka budżetowa, deficyt budżetowy i dług publiczny, • wyjaśnia, czym jest rynek i jakie pełni funkcje w gospodarce, • wyjaśnia, na czym polega prawo popytu i prawo podaży, • wyjaśnia znaczenie pojęć: <i>konsument, gwarancja, reklamacja, zakupy na odległość</i>,	<ul style="list-style-type: none"> • określa rolę przedsiębiorczości w rozwoju społeczno-gospodarczym w skali lokalnej, regionalnej, krajowej i globalnej, • wykazuje zalety gospodarki rynkowej, • analizuje dochody i wydatki budżetu państwa i przykładowej jednostki samorządu terytorialnego, • klasyfikuje rodzaje rynków według wybranych kryteriów, • wymienia i charakteryzuje pozacenowe czynniki kształtujące wielkość popytu, • wymienia i charakteryzuje pozacenowe czynniki kształtujące wielkość podaży, • wymienia i charakteryzuje podstawowe prawa konsumenta,	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia i omawia podstawowe parametry charakteryzujące gospodarkę (PKB, inflację, zatrudnienie, bezrobocie), • wyjaśnia wpływ deficytu budżetowego i długu publicznego na funkcjonowanie państwa i gospodarki, • wymienia i charakteryzuje główne modele struktur rynkowych (monopol, oligopol, konkurencję monopolistyczną, konkurencję doskonałą), • wyjaśnia zjawiska nadwyżki rynkowej i niedoboru rynkowego, • wymienia instytucje zajmujące się ochroną konsumentów oraz określa cele i zadania tych instytucji, • określa, czym jest patriotyzm zakupowy oraz jakie są jego przejawy w życiu codziennym,	<ul style="list-style-type: none"> • określa zależności między podmiotami gospodarki rynkowej, • analizuje na przykładzie przebieg krzywej podaży i krzywej popytu, • podaje różnice między reklamacją niezgodności towaru z umową a gwarancją,	<ul style="list-style-type: none"> • wykazuje negatywne skutki ograniczonej konkurencji i potrzebę przeciwdziałania jej, • wyznacza na prostych przykładach punkt równowagi rynkowej, • sporządza przykładową reklamację,
---	---	--	--	--

IV. Finanse osobiste

<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, czym jest pieniądz, • wyjaśnia, czym jest postawa wobec pieniędzy, • wymienia i wyjaśnia podstawowe zasady tworzenia budżetu gospodarstwa domowego, • wyjaśnia znaczenie pojęć: <i>podatki, osoba fizyczna, osoba prawna,</i> • wymienia podstawowe rodzaje podatków w Polsce, • wyjaśnia, kto i od czego płaci podatek PIT, • definiuje dochód, przychód i kwotę wolną od podatku.	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia cechy pieniądza, • rozróżnia wybrane typy postaw ludzi wobec pieniędzy, • wymienia zalety i wady wybranych typów postaw ludzi wobec pieniędzy, • określa podstawowe kategorie dochodów i wydatków gospodarstwa domowego, • określa i omawia funkcje podatków, • przedstawia sposoby obliczania podatku PIT.	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje funkcje i formy pieniądza, • wyjaśnia zjawisko inflacji, • określa własną postawę wobec pieniędzy, • wyjaśnia, czym jest dojrzałość finansowa, • omawia praktyczne sposoby zarządzania budżetem domowym, • wymienia i opisuje podatki opłacane przez członków gospodarstwa domowego, • dobiera sposób rozliczeń podatku PIT i ulgi możliwe do zastosowania.	<ul style="list-style-type: none"> • omawia obieg pieniądza w gospodarce, • podaje przyczyny i skutki inflacji, • charakteryzuje poziomy dojrzałości finansowej, • formułuje rady dotyczące unikania spirali zadłużenia oraz możliwości wyjścia z niej, • charakteryzuje rolę podatku VAT.	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia sposoby przeciwdziałania inflacji, • wyjaśnia, czym jest inteligencja finansowa, • omawia wpływ podatków na funkcjonowanie gospodarki, przedsiębiorstw oraz gospodarstw domowych.
---	--	--	---	--

V. Usługi finansowe i ubezpieczenia społeczne

<ul style="list-style-type: none"> • dokonuje podziału instytucji rynku finansowego w Polsce, • wyjaśnia znaczenie terminów: <i>limit debetowy, kapitalizacja odsetek, karta płatnicza, gwarancja depozytów,</i> • wymienia podstawowe rodzaje usług bankowych, • wymienia i rozumie podstawowe zasady bezpiecznego korzystania z bankowości elektronicznej, • wyjaśnia znaczenie pojęć: <i>kredyt, kredyt konsumencki, rzeczywista roczna stopa oprocentowania, pożyczka, zastaw hipoteczny, zdolność kredytowa,</i> • identyfikuje rodzaje kredytów według różnych kryteriów, • wymienia zasady bezpieczeństwa i zagrożenia przy korzystaniu z systemów elektronicznych związanych kredytami, • wyjaśnia, czym jest ubezpieczenie, 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia międzysektorowe instytucje rynku finansowego w Polsce, • rozróżnia rodzaje kont osobistych, • porównuje oferty wybranych usług bankowych, • omawia podstawowe prawa przysługujące kredytobiorcy w wypadku konsumenckiego, • wymienia najważniejsze kryteria oceny zdolności kredytowej stosowane przez banki, • podaje różnice między kredytem a pożyczką, • porównuje oferty banków i pozabankowych instytucji pożyczkowych w zakresie kredytów i pożyczek, • wymienia i charakteryzuje rodzaje ubezpieczeń według różnych kryteriów, • porównuje oferty zakładów ubezpieczeń na przykładzie ubezpieczenia 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia zasady funkcjonowania lokat bankowych, wymienia i charakteryzuje ich rodzaje, • identyfikuje rodzaje kart płatniczych, • wyjaśnia zasady wyboru najlepszej lokaty, z uwzględnieniem realnej stopy procentowej, • ocenia możliwość spłaty zaciągniętego kredytu przy określonym dochodzie, • wskazuje rolę Biura Informacji Kredytowej (BIK) w procesie przyznawania kredytów, • wyjaśnia relację zakresu ochrony i sumy ubezpieczenia do wysokości składki, • charakteryzuje system zabezpieczenia społecznego (ubezpieczenia społeczne i zdrowotne), • wymienia i charakteryzuje wybrane rodzaje ubezpieczeń osobowych, 	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje najważniejsze instytucje rynku finansowego w Polsce oraz objaśnia ich znaczenie w funkcjonowaniu gospodarki, przedsiębiorstw i konsumentów, • wyjaśnia konieczność wczesnego rozpoczęcia systematycznego oszczędzania i inwestowania środków finansowych na emeryturę, 	<ul style="list-style-type: none"> • analizuje przykładową umowę pożyczki,
--	---	--	--	---

<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia znaczenie pojęć: <i>ubezpieczyciel, ubezpieczony, polisa ubezpieczeniowa, ogólne warunki ubezpieczenia, suma ubezpieczenia,</i> • wymienia i rozumie zasady bezpieczeństwa i zagrożenia przy korzystaniu z elektronicznych usług ubezpieczeniowych, • wymienia sposoby oszczędzania na emeryturę, 	nieruchomości,			
--	----------------	--	--	--

VI. Oszczędzanie i inwestowanie

<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia znaczenie pojęć: <i>inwestowanie, oszczędzanie, instrument finansowy, papiery wartościowe, obligacje, akcje,</i> • wyjaśnia znaczenie pojęć: <i>makler, indeks giełdowy, ceduła giełdowa, hossa, bessa,</i> • wymienia i charakteryzuje instytucje rynku kapitałowego w Polsce, • określa miejsce GPW 	<ul style="list-style-type: none"> • identyfikuje rodzaje inwestycji według różnych kryteriów (przedmiot inwestycji, podmiot inwestowania), • wymienia i omawia rynki giełdowe na GPW, • wymienia i charakteryzuje rodzaje funduszy inwestycyjnych, uwzględniając potencjalne zyski roczne oraz ryzyko wystąpienia strat, 	<ul style="list-style-type: none"> • rozróżnia i charakteryzuje inwestycje rzeczowe i finansowe, • wskazuje różnice między poszczególnymi rodzajami papierów wartościowych, • analizuje tabele z informacjami giełdowymi, • wyjaśnia mechanizm inwestowania w akcje na giełdzie papierów wartościowych na przykładzie GWP, 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia zależność między czasem i ryzykiem a zyskiem z inwestycji, • wyjaśnia, dlaczego ważne jest korzystanie z wiarygodnych informacji przed podjęciem decyzji finansowych, • omawia działania podejmowane przed rozpoczęciem inwestowania na giełdzie, • dostrzega zróżnicowanie 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia rolę giełdy w gospodarce, • przeprowadza symulowaną alokację środków finansowych w wybrane formy oszczędzania i inwestowania, • ocenia przykłady praktyk i zachowań etycznych oraz nieetycznych na rynku finansowym i formułuje rekomendacje, co zrobić,
---	--	--	---	---

<p>w systemie rynku kapitałowego,</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, czym są fundusze inwestycyjne, • wyjaśnia znaczenie pojęć: <i>jednostka uczestnictwa</i>, <i>certyfikat inwestycyjny</i>, • wymienia i charakteryzuje postawy oszczędzających i inwestorów, 	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje prawdziwego inwestora, 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia wagę podstawowych wskaźników giełdowych w podejmowaniu decyzji dotyczących inwestowania na giełdzie, • wymienia i charakteryzuje kryteria wyboru formy inwestycji, • definiuje inwestowanie spekulacyjne w inwestycje alternatywne, • wykazuje różnice między inwestowaniem a hazardem, 	<p>stopnia ryzyka i wysokości potencjalnych zysków w zależności od rodzaju inwestycji oraz okresu inwestowania,</p> <ul style="list-style-type: none"> • opisuje sposoby zachowania w sytuacji straty i zysku, 	<p>żeby nie paść ofiarą nieuczciwych praktyk,</p>
---	---	---	---	---

VII. Osoba przedsiębiorcza na rynku pracy

<ul style="list-style-type: none"> • definiuje planowanie własnej kariery zawodowej, • wyjaśnia, czym są kompetencje zawodowe i kompetencje edukacyjne, • wymienia i omawia sposoby poszukiwania pracy, • wyjaśnia, czym jest aktywne poszukiwanie pracy, • wymienia i omawia elementy dokumentów aplikacyjnych (uwzględniając Europass), 	<ul style="list-style-type: none"> • formułuje swoje cele zawodowe zgodnie z zasadą SMART, • wyjaśnia, na czym polega rozpoznanie rynku pracy (uwzględniając zawody deficytowe i nadwyżkowe, najczęstsze oczekiwania pracodawców), • wymienia najczęstsze błędy w CV i listach motywacyjnych, • eksponuje swoje zalety, • wymienia najczęściej popełniane błędy podczas 	<ul style="list-style-type: none"> • analizuje przykładowe kariery zawodowe znanych ludzi, • rozpoznaje i ocenia własne kompetencje, • uzasadnia konieczność jednoczesnego korzystania z kilku metod szukania pracy, • przygotowuje dokumenty aplikacyjne związane z ubieganiem się o pracę, • dokonuje autoprezentacji podczas symulowanej rozmowy kwalifikacyjnej, 	<ul style="list-style-type: none"> • planuje swoją karierę zawodową, wyróżniając jej etapy, • porównuje swoje kompetencje z oczekiwaniami pracodawców celem oceny własnych szans i zagrożeń na rynku pracy, • charakteryzuje trudności, z którymi borykają się osoby bezrobotne poszukujące pracy, • koryguje swoje wystąpienie na podstawie 	<ul style="list-style-type: none"> • opracowuje plan swojej ścieżki edukacyjnej adekwatny do planu kariery zawodowej, • analizuje formy zatrudnienia na podstawie umów cywilnoprawnych, a następnie wskazuje podstawowe cechy odróżniające je od umowy o pracę, • analizuje poszczególne rodzaje umów o pracę, a następnie wskazuje ich zalety i wady z punktu
--	--	---	--	---

<ul style="list-style-type: none"> • wymienia zasady pisania CV i listu motywacyjnego, • definiuje rozmowę kwalifikacyjną, • wymienia i charakteryzuje zasady rozmowy kwalifikacyjnej, • definiuje różnice pomiędzy zatrudnieniem a samozatrudnieniem oraz podaje ich zalety i wady, • wymienia rodzaje umów o pracę, • wymienia formy rozwiązania umowy o pracę, • wymienia umowy cywilnoprawne (umowę-zlecenie, umowę o dzieło), • rozróżnia zachowania etyczne i nieetyczne zarówno pracodawcy, jak i pracownika, 	<p>rozmowy kwalifikacyjnej,</p> <ul style="list-style-type: none"> • wymienia podstawowe prawa i obowiązki pracowników (w tym pracowników młodocianych) oraz pracodawcy, • charakteryzuje reguły moralne i normy prawne jako elementy etycznego postępowania, • wymienia, rozróżnia oraz charakteryzuje podstawowe wartości etyczne w biznesie, • definiuje, czym jest mobbing, 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia przejawy mobbingu, jego skutki oraz sposoby przeciwdziałania mu, • wymienia zasady etycznego pracownika (kodeks etyczny), 	<p>konstruktywnej informacji zwrotnej,</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, z czego wynikają różnice między wynagrodzeniem brutto a wynagrodzeniem netto, • wymienia konsekwencje nieetycznych zachowań w relacjach pracownik – pracodawca, 	<p>widzenia pracownika oraz pracodawcy,</p>
--	---	---	---	---

VIII. Przedsiębiorstwo

<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia znaczenie pojęć: <i>styl kierowania, motywowanie, efekt synergii,</i> • wymienia cechy dobrego przywódcy (kierownika lub lidera) zespołu, 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia i charakteryzuje elementy oraz przebieg procesu zarządzania, • wymienia i omawia zasady organizacji pracy w przedsiębiorstwie, • wymienia style 	<ul style="list-style-type: none"> • dowodzi skuteczności łączenia różnych sposobów motywowania i kontrolowania podwładnych, • wyjaśnia, na czym polega kontrolowanie w procesie 	<ul style="list-style-type: none"> • wykazuje znaczenie zarządzania w osiąganiu celów przedsiębiorstwa, • dokonuje oceny pomysłu na własną działalność gospodarczą pod względem innowacyjności, 	<ul style="list-style-type: none"> • wykazuje znaczenie ochrony własności intelektualnej w prowadzonej działalności, • dokonuje prezentacji koncepcji własnego biznesu i na podstawie
---	--	--	---	---

<ul style="list-style-type: none"> • wymienia główne sposoby motywowania pracowników, • wymienia sposoby poszukiwania pomysłu na własny biznes, • wyjaśnia, czym jest biznesplan, • definiuje mikro- i makrootoczenie projektowanego przedsiębiorstwa, • definiuje, czym są przychód, koszty i dochód, • wyjaśnia znaczenie pojęcia <i>etyka zawodowa</i>, • wymienia działania etyczne i nieetyczne w biznesie, • wyjaśnia znaczenie pojęcia <i>korupcja</i>, • definiuje i omawia istotę i cele społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw. 	<p>zarządzania i wyjaśnia, na czym one polegają,</p> <ul style="list-style-type: none"> • wymienia i opisuje możliwe źródła finansowania działalności gospodarczej, • wskazuje najczęstsze przyczyny niepowodzeń przedsiębiorstwa, • wymienia i omawia zasady sporządzania biznesplanu, • wymienia i charakteryzuje elementy biznesplanu, • wymienia i charakteryzuje rodzaje kosztów, • wymienia, rozróżnia oraz charakteryzuje podstawowe wartości etyczne w biznesie, • identyfikuje rodzaje korupcji, • wymienia przyczyny i skutki oraz sposoby przeciwdziałania korupcji, • wymienia i charakteryzuje korzyści dla otoczenia wynikające ze społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw, • wymienia i charakteryzuje korzyści dla firm wynikające 	<p>zarządzania przedsiębiorstwem,</p> <ul style="list-style-type: none"> • znajduje pomysł na własną działalność gospodarczą na podstawie analizy rynku i doświadczenia innych przedsiębiorców, • wymienia i charakteryzuje etapy zakładania własnej działalności gospodarczej, • uzasadnia przydatność sporządzania biznesplanu niezależnie od etapów rozwoju przedsiębiorstwa, • sporządza w zespole wstępną koncepcję własnego biznesu, • analizuje mikro- i makrootoczenie projektowanego przedsiębiorstwa, • dowodzi negatywnego wpływu szarej strefy na gospodarkę. 	<ul style="list-style-type: none"> • identyfikuje mocne i słabe strony oraz szanse i zagrożenia projektowanego przedsiębiorstwa, wykorzystując metodę SWOT, 	<p>komunikatów zwrotnych modyfikuje jej elementy,</p> <ul style="list-style-type: none"> • dokonuje rachunku zysków i strat, • tworzy i analizuje plan finansowy projektowanego przedsiębiorstwa.
--	---	---	--	---

	ze społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw.			
--	--	--	--	--